СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ I. Established 1893. TWO SECTIONS — SECTION I.

РІК LI. Ч. 148. Джерзі Сіти, Н. Дж., субота, 31. липня 1943. No. 148. Jersey City, N. J., Saturday, July 31, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237—4-0807 Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016

THREE CENTS in the United States of America. FIVE CENTS elsewhere.

РЕПУБЛИКАНЦІ ВВАЖАЮТЬ ПРОМОВУ РУЗВЕЛТА ЗА ПІДГОТОВУ ДО ЧЕТВЕРТОГО ВИБОРУ

ВАШИНҐТОН. — Остання промова президента до нації та до цілого світу викликала сильні негодування серед членів Републиканської Партії. Републиканці вважають її за агітацію Рузвелта за четвертий вибір на становище президента. Головні закиди звертають вони до цього уступу в промові, в якому обіцюється воякам-ветеранам теперішньої війни повну опіку на всіх ділянках. Републиканці кажуть, що ця опіка буде дана державою, а не теперішньою адміністрацією. Вояки, що стоять на боєвих фронтах, можуть думати, що обіцяні благодати походять особисто від Рузвелта, їх начального вождя. Щоби воякам та загалом всім, що належать до збройних сил Америки, вияснити як слід значіння промови Рузвелта, републиканці домагаються, щоб уряд вислав їхню критику промови до всіх американських бойовиків по цілому світі.

Таке домагання й критику промови вислав предсідник Републиканського Крайового Комітету Ґерисон Е. Спенґлер до секретаря воєнної фльоти Френка Накса, до секретаря війни Генрія Л. Стимсона та урядуючого директора Бюра Воєнної Інформації Роберта Е. Шервуда.

СТАРІ ВІКОМ ОФІЦИРИ ПІДУТЬ НА ПЕНСІЮ НЕ ЗВАЖАЮЧИ НА ВІЙНУ

ВАШИНҐТОН. — З вибухом війни затримала управа армії сотки старших віком офіцирів у чинній службі з конечности. Тепер їх спенсіонують з днем 1. вересня 1943. Між 50,000 офіцирами є 900 таких, що вже повинні були піти на постійну відпустку.

НІМЦІ ДЕПОРТУЮТЬ ЖИДІВ НА УКРАЇНУ.

АНКАРА, Туреччина, (ОНА). — З Румунії надійшла вістка, що німці й румуни вилапують жидів і депортують їх на Україну. Кажуть, що німці створили в Жмеринці жидівське Ґето, в якім находиться 3,274 жидів. Ці люди живуть серед страшних відносин, бо німці не дають їм відповідної кількости поживи і відмовляють їм лікарської обслуги. Хто з жидів є добре фізично збудований, того гонять до праці і німецька сторож нечувано над ним збиткується. Найбільше число жидів в Жмеринці походить з Німеччини і Румунії. Румуни беруть примір з німців і також збиткуються на жидівським населенню. Вони вже переселили з Румунії на Україну тисячі жидівських родин і заставили їх працювати на ріллі. Жиди до цеї праці не призвичаєні, але румуни гонять їх на лан і силою заставляють на себе працювати. Хто не хоче робити на ріллі, то румуни гонять його будувати військові дороги, фортеці, тощо. Це незвичайно тяжка праця і знесилені жидівські робітники не можуть її добре виконувати. Неграмотні румунські сторожі за це їх бють і карають голодом.

ЗГОРІВ ЛІТАК. ЗГИНУЛО 20 ЛЮДЕЙ

БОВЛИНҐ ҐРІН (Кентоки). — Транспортовий літак лінії Америкен Ерлайнс експльодував і згорів недалеко місцевости Тремел. Виратувалося тільки 2 людей, згинуло 20, між ними високі військові офіцири.

ВЕЛИКІ АЛІЯНТСЬКІ РЕЙДИ ПО НІМЕЧЧИНІ

У своїм пятім за шість днів рейді на Німеччину американські літаючі фортеці бомбардували головну німецьку басу підводних човнів у Кіл. Потім британські літаки ніччю бомбардували ще раз Гамбурґ, а потім американські літаючі фортеці бамбардували його зараз днем.

ВИРЯТОВАНО З МОРЯ БАГАТО ЛЕТУНІВ

Британський уряд називає найбільшою рятунковою операцією вирятування з Північного моря 101 британських і американських летунів, що попали в воду внаслідок ушкодження їм літаків підчас одної повітряної офензиви проти Німеччини. В рятункових операціях брало участь коло двіста аліянтських літаків. Девятьох американців виловлено з моря 70 миль від окупованих німцями берегів Данії й Голяндії.

РОБІТНИКИ СХИЛЯЮТЬСЯ НА СТОРОНУ РУЗВЕЛТА

ПРИНСТОН (Ню Джерзі). — Інститут прилюдної опінії Ґелопа отримав відповіди на запити про настрій між робітниками до виборів у 1944. р. З відповідей виходить, що колиб кандидував Рузвелт і Вилкі, більшість робітників віддалаб свої голоси на Рузвелта, хочби він кандидував у четверте.

Аліянти проломали центр сицилійської лінії

МУСОЛІНІ ОБХОДИТЬ 60-ті РОКОВИНИ В ВЯЗНИЦІ

Дуче Мусоліні найшовся в 60-ті уродини в вязниці в фортеці Браскі під Римом, до котрої він давніше запроторював людей за критику його режиму. Він не дістав на свої уродини ніякого поздоровлення від Гітлера, яке давніше приходило правильно. Нацистичне радіо одначе перервало з приводу його уродин свою мовчанку про Мусолінія й заговорило про нього як про великого державного мужа, дипльомата, революціонера й пламенного патріота.

По цілій Італії випускають з вязниць політичних вязнів фашизму, а на їх місце часто беруть фашистів. Потверджується вістка, що Вірджініо Ґайда, головний речник Мусолінія, згинув підчас „полювання пімсти", влаштованого протифашистами.

АЙЗЕНГОВЕР ПОДАЄ ІТАЛІЇ МИРОВІ УМОВИНИ

Генерал Двайт Д. Айзенговер, головний комендант аліянтських військ у північній Африці, подав італійському народови умовини, на яких він може дістати від Аліянтів „чесний мир". Головна умова: Італія має перестати давати допомогу німцям. Якщо італійці негайно перестануть давати німцям якунебудь допомогу, Аліянти поможуть їм викинути німців з Італії, повернуть воєнних бранців і забезпечуть італійцям остаточне привернення старих італійських вольностей і традицій.

ТОСКАНІНІ ЗАПРОШЕНИЙ ДО МІЛЯНУ

Славна опера в Міляно запросила на концерт Артура Тосканіні, свого найславнішого диригента, котрий зірвав був з Італією через фашизм і тепер находиться на іміґрації в Злучених Державах.

ІТАЛІЙСЬКІ ДЕМОНСТРАЦІЇ ЗА МИРОМ

Не оглядаючися на заборону всяких публичних зборів італійський народ по багатьох містах демонструє за мир. У різних місцевостях демонтрації малощо не доводять до сутички з військом.

ЧЕРВОНА АРМІЯ ПОСТУПИЛА ПІД ОРЕЛОМ

У своїм наступі на Орел червона армія поступила в різних місцях від 3 до 6 миль, захопила при тому 40 уфортифікованих місцевостей і перейшла одну ріку.

Американська піхота доконала великого прориву північної частини німецької лінії на горі Етні й захопила місто Нікосію, що являється ключем до німецької оборони цілої північно-східної Сицилії.

Перемога зісунула бої з мертвої точки, на котрій вони станули від кількох днів. Через те багато військових знавців сподівається закінчення окупації Сицилії за кілька днів.

Канадійці заняли важну місцевість Аджіру. Британська восьма армія ще далі бє по Катанії.

НІМЦІ НЕ ХОЧУТЬ ПОКИДАТИ ПІВНІЧНИХ ІТАЛІЙСЬКИХ МІСТ

Німці відмовилися вицофати свої війська з Італії, а замісць цього стали ще скріпляти свої „охоронні" позиції на півострові Істрії. Військові знавці догадуються, що вони будуть старатися боронитись на лінії ріки По в північній Італії, як це вони первісно пропонували Мусолінієви на його конференції з Гітлером. Якщо Італія цього не захотіла, німці будуть пробувати робити це, не оглядаючися на Італію, або й проти її волі. На цій ділянці прийде до сутички між німцями й новим італійським урядом уже в найближчім часі.

По головних містах Істрії: Фіюме, Поля й Трієст, ідуть масові демонтрації проти війни. З них звичайно доходить до кривавих сутичок між італійцями, хорватами й австрійцями.

АМЕРИКАНСЬКІ СУБМАРИНИ ЗАТОПИЛИ ЩЕ 10 ВОРОЖИХ КОРАБЛІВ

Департамент фльоти в Вашинґтоні подав, що американські субмарини на Тихому океані затопили дальших 10 ворожих кораблів і ушкодили 4 інші. Разом з цими американці затопили досі 297 японських кораблів.

За поданням британського уряду, ескорта британських човнів затопила на північному Атлантику за 9 годин два німецькі підводні човни.

АМЕРИКАНСЬКІ ЛІТАКИ ДОБУВАЮТЬ ПЕРЕВАГУ В КИТАЮ

Американські летуни зістрілили за один день 57 японських літаків й відай знищили 42 інші. Цей рекорд одного дня вважається доказом, що американські летуни добилися вже переваги в повітрю на 1,000 миль довгому китайському фронті.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПРЕЗИДЕНТ ПРО ІТАЛІЮ

У своїй промові до американського народу президент не міг поминути останніх подій в Італії, хоча в той час, як він постановив цю промову виголосити, певно не міг передбачити таких подій, про які йому прийшлося говорити. Коли ці події сталися, то американський народ очевидно ждав від президента, що передусім скаже народови, яке становище до них займає американський уряд.

Президент передовсім дав до зрозуміння, що Америка ще далі воює проти Італії. Вона буде далі воювати, поки Італія не виповнить аліянтської умовини, якою ворог може перестати війну, себто безумовної здачі. Який уряд в Італії не був би, він мусить виповнити цю умовину.

Президент далі підчеркнув, що він робить різницю між італійським народом і фашистівським урядом. Він не винує італійського народу за війну, бо він знає, що народ Італії ніколи війни повним серцем не одобрював і не підпирав. Війну президент складає на плечі фашистівського уряду. Тому льогічно президент запевняє, що американський уряд не буде мати нічого спільного з фашизмом ні з його пережитками. Щобільше, американський уряд задумує поставити провідників фашизму на суд як звичайних злочинців.

Американський уряд може зноситися тільки з таким урядом Італії, який справді представляє почування, думки й волю цілого італійського народу. Президент видимо вважає уряд Бадолія тимчасовим урядом, за щось посередене, що має створити щойно перехід від тиранії до народнього правління.

ПОМЕР СПІВАК-УКРАЇНЕЦЬ.

Після тяжкої хороби помер 26. червня ц. р. у місті Ню Йорку відомий артист-співак Михайло Гребінецький.

Народився він у 1887 році на Київщині. Скінчив Духовну Семинарію і Петроградський Лісний Інститут. Одночасно пильно студіював спів під кирівництвом професора Дельнорде. Талановитий юнак за короткий час зробив великий успіх у студіях співу і вже в 1914 р. був готовий до виступу у Петербурзькій Опері. Та війна 1914-17 р. перервала. Після війни був членом-співаком капелі проф. О. Кошиця, приймав участь у концертах, що відбувались в Европі, Північній та Південній Америці.

Природа наділила Михайла Гребінецького винятковим голосом. Він мав низький бас і умів ним володіти як справжній мистець, відтіняючи самі ніжні, тендітні почування з досконало опанованою милозвучністю.

Покійний був знаний широким колам американського суспільства з своїх концертових виступів, також брав участь в українських концертах та виставах, в яких виявив драматичний талант. Як громадянин він брав активну участь у громадських справах, чесно й щиро виконуючи адміністративні обовязки при Українській Народній Республиці і боронив українську справу де тільки міг. Любив товариство і вільний час проводив зі своїми знайомими й товаришами. Хто не заглядав до нього всіх він приймав, вітав добрим словом і ділився чим мав.

Покійний похований на Мелвільському цвинтарі, Лонг Айленд. Залишив після себе сестру Марію Гребінецьку й дружину Дору з Стеценків, сестру відомого композитора Кирила Стеценка. — **Нестор Нововірський.**

ЩО БАЧИЛИ НІМЕЦЬКІ ЖУРНАЛІСТИ НА УКРАЇНІ.

ЦІРІХ. (ОНА). — Наспівша до Швайцарії німецька преса принесла описи вражінь німецьких журналістів на Україні. Вони пишуть, що Україна — це дуже багатий край і, що цього року заповідаються добрі жнива. Німецькі ґазетярі обіхали майже цілу Україну і кажуть, що в тих місцях, де не було великих боїв, Україна являється фантастичною країною. Впадають в очі чистенько вибілені соломяні хати, садочки й пишні городи, в яких росте всякого роду ярина.

Певна річ, що не всюди так є. Там, де відбувалися тяжкі бої, Україна є цілком знищена. З широких ланів України, що давали світови найкращу пшеницю, зробилося цвинтарище. Там так сумно і лячно, що навіть жайворонки бояться прилітати. Німецька влада робить енерґічні заходи, щоби з України зробити шпихлір німецької держави. Але журналісти кажуть, це не легка справа і зайде ще кілька літ, поки Україна приноситиме німцям бажану користь.

Німецькі ґазетярі відвідали Рівно, Жмеринку, Київ, Дніпропетровськ і Миколаїв. Кажуть, що Київ і Дніпропетровськ майже цілком знищені. Знавці старинної архітектури доводять, що зруйновані українські церкви в Києві мали велику історичну вартість, але їх вже не вдасться відбудувати.

У РІЧНИЦЮ НАРОДЖЕННЯ ШВАЙЦАРІЇ.

Кожного року дня 1. серпня швайцарці обходять свято повстання своєї держави. Є це річниця цього дня з 1291 року, в котрім три країни, так звані кантони: Урі, Швиц і Унтервальд, обєднали свої сили для оборони своїх посілостей і волі. Між демократичними державами це є одна з найстарших, і вже з цього боку вона заслугує на спеціяльну увагу.

Швайцарія не тільки перетривала півсема століття, але й збільшила первісні 3 кантони ще прибутком 19 інших. На протязі тих віків вона нераз мусіла поборювати зазіхаючих на її гарні краї ворогів, але вона все устоялася. Цю ціпкість можна подекуди приписати природі швайцарського краю, головно її високих горам. Та в цьому тільки частина правди. Навіть найвищі гори не хоронилиб гірської держави від упадку, коли її розсаджували якісь сили із середини. Швайцарія якраз мала в своїм нутрі такі сили, які в певні умовини могли її розсадити: вона має саме людей чотирьох мов, чи народів, з яких принаймні три є досить численні, аби наробити досить клопоту такій державі. Швайцарія вийшла з цеї небезпеки дорогою повної рівноправности кожної етнічної одиниці.

Нині Швайцарія ще далі стоїть як памятник ідеї рівности народів як найкращої ґарантії існування многонаціональних держав. Рівночасно її можна вважати памятником людського нерозуму, коли взяти під увагу, що, не дивлячися на швайцарську довголітність, інші держави в Европі не стараються розвязати своїх національних питань на швайцарський лад.

МАДЯРИ ПЕРЕСЛІДУЮТЬ УКРАЇНЦІВ.

МОСКВА, (ОНА). — Українці, які втікли з мадярської армії, оповідають, що мадяри страшно знущаються над українським населенням на Карпатській Україні. Вони силою тягнуть українців до свого війська і посилають на східний фронт. Там ставлять їх в найбільш небезпечні позиції, щоби гинули. Кажуть, що одного разу червона армія знищила цілу українську ґрупу. Українці стараються переходити на сторону советів і тут записуються до чехословацького леґіону. Багато українців покинуло мадярську армію і пристали до партизанських загонів на Україні.

НЕВИСТАРЧАЛЬНА ПРОДУКЦІЯ ВУГЛЯ

Секретар Ікес, як адміністратор топлива, звідомляє, що продукція вугля в останнім тижні зросла до 12,100,000 тон, одначе ще недописала для звичайних потреб. Бракує ще 400,000 тон в порівнанню з цілостю продукції, заки уряд перебрав майни в свої руки.